

ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์กรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมน¹

ชาลิสา ชาติปัญญาวัฒน์²

จากกรณีงานภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างแพร่หลายในสื่อสังคมออนไลน์ที่ผ่านมาว่างานดังกล่าวนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ในประเทศไทย เนื่องจากภาพวาดดังกล่าวมีลักษณะที่รูปส่วนหัวนั้นเป็นรูปเศียรพระพุทธรูปที่เป็นวัตถุนั้นเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชน มีส่วนลำตัวเป็นอุตร้าแมนในอิริยาบถในท่าทางต่างๆ ซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ และมีพื้นหลังเป็นรูปเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งนอกจากจะมีการถกเถียงกันว่านักศึกษาเจ้าของผลงานภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 ฐานดูหมิ่นเหยียดหยามพระพุทธรูปหรือไม่แล้ว ยังมีประเด็นเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์อีกด้วย โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้นำเรื่องดังกล่าวมาจัดงานเสวนาวิชาการทางกฎหมาย เรื่อง “เสวนากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา : กรณีศึกษาพระพุทธรูปอุตร้าแมน” โดยมีเป็นประเด็นโต้เถียงที่น่าสนใจในทางกฎหมายลิขสิทธิ์ว่างานภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือไม่เพียงใด³ ซึ่งจากการศึกษาทำให้ทราบว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยที่ให้ความคุ้มครองแก่งานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ตามกฎหมายภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนยังขาดความชัดเจน และให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์มากกว่าคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ความสำคัญกับสังคมเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Public Order or Public Morals) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติถึงงานที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไว้ในมาตรา 7 โดยไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดว่างานที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ใช่งานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ แต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 3705/2530⁴ ได้ตัดสินว่าลิขสิทธิ์ที่บุคคลสามารถเป็นเจ้าของได้จะต้องเป็นลิขสิทธิ์

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์กรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ รัด เล้งวิทยา และ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ข่าวสารแวดวง พ, การเสวนา พ.จุฬาฯ นิติมิติ เรื่อง “เสวนากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา : กรณีศึกษาพระพุทธรูปอุตร้าแมน” (Online), Available URL: <http://www.law.chula.ac.th/news/6544/>, 2563 (เมษายน, 11).

⁴คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3605/2530.

ในงานที่ตนสร้างสรรค์โดยชอบด้วยกฎหมาย (Non-Illegal Work) กล่าวคืองานสร้างสรรค์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์จะต้องไม่ใช่งานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากการศึกษานิยามความหมายของคำว่าความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนจากนักนิติศาสตร์หลายท่าน ผู้เขียนสรุปได้ว่าความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติตนต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือโดยจารีตประเพณีเพื่อบำรงไว้เพื่อความสงบสุข สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน อันเป็นผลประโยชน์โดยทั่วไปของประชาชนโดยรวม (Public Interest) ในสถานที่และช่วงเวลาใดช่วงเวลานึง ณ ขณะนั้น⁵ จากความหมายดังกล่าวประกอบกับข้อเท็จจริงกรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุลตราแมน ผู้เขียนเห็นว่าแม้ภาพวาดดังกล่าวอาจถูกมองว่าเป็นการล้อเลียนพระพุทธรูปเนื่องจากพระพุทธรูปนั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของพระพุทธรูป แต่แท้จริงแล้วงานอุลตราแมนต้นฉบับได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธรูป ซึ่งผู้วาดภาพพระพุทธรูปอุลตราแมนต้องการเปรียบเทียบให้เห็นว่าพระพุทธรูปเจ้าเปรียบเสมือนซูเปอร์ฮีโร่เหมือนดังเช่นอุลตราแมนที่คอยทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์คุ้มครองมนุษย์โลกจากสิ่งชั่วร้าย เมื่อวาดภาพดังกล่าวหาได้ลดทอนคุณค่าหรือทำให้เป็นที่เสื่อมเสียความเลื่อมใสแก่พระพุทธรูปแต่อย่างใด ดังนั้นผู้เขียนจึงไม่เห็นว่าการที่นำเศียรพระพุทธรูปมาเป็นส่วนหนึ่งในงานภาพวาดพระพุทธรูปอุลตราแมนทำให้ภาพวาดนี้เป็นงานที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด

ในเรื่องนี้ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินเช่นเดียวกันว่างานสร้างสรรค์ที่ผิดกฎหมายไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในคดี *Gayle v. Home Box Office*⁶ แม้จะมีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 (Copyright Act 1976) แต่อย่างไรก็ตามงานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์ แสดงให้เห็นว่าความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นหลักทั่วไปที่ทั่วโลกยอมรับที่ศาลสามารถนำมาปรับใช้แก่คดีได้แม้จะไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในตัวแทนกฎหมายก็ตาม แต่เมื่อลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่ก่อตั้งโดยบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกโดยรัฐ⁷ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ธำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมที่จึงจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมกำกับดูแลเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปโดยปกติสุขจึงควรที่จะบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง

⁵ วิกิสนเทศ ประสมปลื้ม, "ความสงบเรียบร้อย" : ถึงเวลาหรือยังที่จะปราบม้าพยศ ? (Online), Available URL: <https://tai.coj.go.th/th/file/get/file/20190507a3d6ef0ea014cc61235025fa5cf6116e105652.pdf>, 2563 (มีนาคม, 5).

⁶ *Gayle v. Home Box Office*, 17-CV-5867 (SDNY May 1, 2018).

⁷ World Intellectual Property Organization, **About IP** (Online), Available URL: <https://www.wipo.int/about-ip/en/>, 2019 (November, 9).

ประเด็นปัญหาประการที่สองการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลง (Adaptation) โดยปกติแล้วงานที่ได้สร้างสรรค์โดยการดัดแปลงงานจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตย่อมเป็นการกระทำที่ละเมิดลิขสิทธิ์ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 ประกอบมาตรา 15 และผู้ดัดแปลงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากมาตรา 11 บัญญัติไว้ว่าผู้ดัดแปลงจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ก็ต่อเมื่อการดัดแปลงนั้นได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยมาตรา 4 ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าดัดแปลงไว้ว่าเป็นการกระทำในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานชิ้นใหม่ ดังนั้นหากงานอันมีลิขสิทธิ์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของงานมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์งานชิ้นใหม่ก็ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้ว่างานสร้างสรรค์ใหม่นั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปลักษณะภายนอกและวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานใหม่ที่แตกต่างจากงานต้นฉบับก็ตาม อย่างเช่นกรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุลตราแมนที่ได้นำงานอุลตราแมนต้นฉบับซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์มาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์งาน ซึ่งเมื่อพิจารณาสัดส่วนปริมาณงานที่นำมาใช้แล้วเห็นว่าเป็นการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของงานอุลตราแมนต้นฉบับ ทำให้ภาพวาดพระพุทธรูปอุลตราแมนเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลงและไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ในเรื่องดังกล่าวประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักการแปรรูปสัมบูรณ์ (Transformative) อันเป็นหลักจากคำพิพากษาในคดี *Campbell v. Acuff-Rose Music*⁸ ซึ่งแม้จะถือว่าการแปรรูปสัมบูรณ์เป็นการดัดแปลงอย่างหนึ่งแต่ก็มีลักษณะแตกต่างจากงานดัดแปลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปลักษณะภายนอกและวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานใหม่ให้แตกต่างจากงานต้นฉบับ ในขณะที่การดัดแปลงเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลักษณะในการแสดงออกเพื่อนำเสนองานที่แตกต่างจากงานต้นฉบับเท่านั้น และหากงานที่แปรรูปสัมบูรณ์ไม่ได้แข่งขันหรือเข้าไปแทนที่งานต้นฉบับในเชิงพาณิชย์แล้ว งานแปรรูปสัมบูรณ์นั้นก็เป็นการใช้ลิขสิทธิ์โดยชอบธรรมไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานต้นฉบับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักการแปรรูปสัมบูรณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างสรรค์งานอันควรได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ดังเช่นงานสร้างสรรค์อื่นหากกระทำการสร้างสรรค์เพียงพอดำเนินใจที่กฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าหลักการแปรรูปสัมบูรณ์สอดคล้องกับเจตนารมณ์และทฤษฎีความสมดุลระหว่าง

⁸ *Campbell v. Acuff-Rose Music*, 510 U.S. 569 (1994).

⁹ สมชาย รัตนชื่อสกุล, “การแปรรูปสัมบูรณ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์: ข้อพิจารณาจากคดีอุกเกิ้ล,” วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 8, 1 (มิถุนายน 2559): หน้า 149.

ประโยชน์ผู้สร้างสรรค์กับสังคมที่ให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์¹⁰ เนื่องจากหลักการแปรรูปสมบรูณ์นั้นให้ความสำคัญกับสิทธิของสาธารณชนที่จะได้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งถือเป็นการเจตนารมณ์อันสำคัญของกฎหมายลิขสิทธิ์แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละทิ้งความสำคัญของการให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ประการใด

เมื่อพิจารณาภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนมาตามหลักการแปรรูปสมบรูณ์ที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเห็นว่า แม้ภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนจะเป็นการดัดแปลงงานอุตร้าแมนต้นฉบับอันถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนได้มีการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และผู้วาดภาพยังได้เพิ่มเติมความคิดสร้างสรรค์ของตนลงไปอันเป็นการเปลี่ยนรูปลักษณะของงานที่แตกต่างไปจากงานอุตร้าแมนต้นฉบับอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งภาพวาดดังกล่าวหาได้กระทบต่อตลาดหรือเข้าไปแทนที่งานอุตร้าแมนต้นฉบับไม่ ผู้เขียนจึงเห็นว่าภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนเข้าลักษณะของงานแปรรูปสมบรูณ์ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยตีความการดัดแปลงที่กว้างเกินไปไม่ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ประสงค์ให้เกิดงานสร้างสรรค์ออกสู่สังคมเพิ่มมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ผู้เขียนจึงเห็นควรนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการสร้างสรรค์งานโดยการดัดแปลงจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ต่อยอดงานใหม่ๆ ออกสู่สังคมเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นปัญหาประการที่สามข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ (Copyright Exception) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีลักษณะเป็นการทั่วไปไว้ในมาตรา 32 อย่างไรก็ดีถ้อยคำของมาตรา 32 วรรคสอง ได้บัญญัติในลักษณะที่เป็นการจำกัดเฉพาะกรณีของการกระทำในการพิจารณาข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์หาใช่เป็นเพียงตัวอย่าง ซึ่งบัญญัติไว้เพียง 8 อัน ทำให้การกระทำที่อ้างว่าละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์หากมิใช่กรณีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้จะไม่ใช่ข้อขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติและไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรตามมาตรา 32 วรรคแรกก็ตาม แสดงให้เห็นได้ว่าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ยังคงปิดกั้นสาธารณชนในการเข้าถึงและใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ และให้ความสำคัญกับสิทธิในทางเศรษฐกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์มากกว่าสิทธิของสาธารณชนในการเข้าถึงและใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ แม้ว่าการกระทำดังกล่าวนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร อย่างเช่นกรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนที่เมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริงแล้วภาพวาดดังกล่าวไม่เข้าลักษณะการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 32 วรรคสอง

¹⁰ สุมาลี วงษ์วิจิต, เอกสารประกอบคำบรรยาย LAW6701 วิชาลิขสิทธิ์ชั้นสูง, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561), หน้า 67.

อย่างไรก็ตามในเรื่องของข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นมีหลักการใช้ที่เป็นธรรม (Fair Use) อันเป็นที่เกิดจากคำพิพากษาในคดี Folsom v. Marsh¹¹ แต่ต่อมาได้นำมาบัญญัติเป็นกฎหมายในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 (Copyright Act 1976) มาตรา 107 ของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักดังกล่าวไม่ได้จำกัดลักษณะของการกระทำเพียงแต่กำหนดว่าการกระทำที่เข้าลักษณะการใช้ที่เป็นธรรมของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ว่าจะต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ โดยการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการใช้ที่เป็นธรรมหรือไม่จะต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ประกอบกัน¹² ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และลักษณะของการใช้งาน (Purpose and Character of Use)
2. ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ถูกใช้ (Nature of Copyright Work)
3. ปริมาณหรือสัดส่วนหรือความเป็นสาระสำคัญของงานเดิมที่นำไปใช้ (Substantiality of Portion Use)
4. ผลกระทบในเชิงพาณิชย์ต่องานเดิมที่ถูกใช้ (Effect of Use Upon Potential Market or Value)

เมื่อพิจารณาภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนมาตามหลักการใช้ที่เป็นธรรม ผู้เขียนเห็นว่าภาพดังกล่าวไม่ได้เพียงแค่คัดลอกจากงานอุตร้าแมนต้นฉบับเท่านั้น ผู้วาดภาพได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ความสามารถเพิ่มเติมสิ่งใหม่ๆ เข้าไปในการสร้างสรรค์งานดังกล่าวให้แตกต่างจากงานเดิม และได้กระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแม้จะมีได้กระทำเพื่อศึกษางานนั้นโดยตรง แม้จะได้นำส่วนสาระสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของงานอุตร้าแมนต้นฉบับซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้ในการสร้างสรรค์งานเมื่อเทียบกับสัดส่วนปริมาณงานอุตร้าแมนต้นฉบับแล้วเห็นว่าได้มีการนำไปใช้ในปริมาณที่มากเกินไปจนสมควร แต่เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วภาพวาดดังกล่าวไม่ได้เข้ามาแทนที่หรือแข่งขันในทางการค้าอันจะก่อให้เกิดความเสียหายเกินสมควรแก่งานอุตร้าแมนต้นฉบับแม้ผู้วาดภาพจะได้รับผลประโยชน์อยู่บ้างก็ตาม ผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนเข้าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามหลักการใช้ที่เป็นธรรม เห็นได้ว่าหลักการใช้ที่เป็นธรรมมีลักษณะที่ยืดหยุ่นเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงแต่ละรายกรณีไป ซึ่งหากนำหลักดังกล่าวมาปรับใช้กับข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ของประเทศไทยก็จะช่วยยกระดับการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์กรณีภาพวาดพระพุทธรูปอุตร้าแมนผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

¹¹Folsom v. Marsh, 9. F.Cas. 342 (C.C.D. Mass. 1841).

¹²Dr. Wariya Lamlert, “Fair use defense for parody under copyright law,” วารสารดุลพินิจ ฉบับที่ 59, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): หน้า 181.

1. ปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่บัญญัติว่า “สิ่งต่อไปนี้เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้

(1) ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสารอันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

(2) รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย

(3) ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น

(4) คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ

(5) คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่างๆ ตาม (1) ถึง (4) ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น”

โดยเพิ่มอนุมาตรา 6 ความว่า “งานที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลง ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่ามาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่บัญญัติว่า “งานใดมีลักษณะเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ดัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง” ควรนำหลักการแปรูปสัมบูรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาไปปรับใช้กับการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยผู้ศึกษาเห็นควรเพิ่มเติมวรรคสองเป็นว่า “การดัดแปลงงานจากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ดัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้หากเป็นการดัดแปลงอันเป็นการแปรูปสัมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง” เพื่อให้ความคุ้มครองแก่งานที่สร้างสรรค์โดยการดัดแปลงอันถึงขนาดเป็นการเปลี่ยนรูปลักษณะและวัตถุประสงค์ของงานที่แตกต่างจากงานต้นฉบับ

นอกจากนี้เพื่อประโยชน์แก่มาตรา 11 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินิยามศัพท์มาตรา 4 คำว่า “งานแปรูปสัมบูรณ์” หมายถึงงานที่เป็นการดัดแปลงมาจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับ

อนุญาต ซึ่งมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปลักษณะและวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการแข่งขันหรือแทนที่งานต้นฉบับ” เพื่อให้เกิดความชัดเจนในความหมายมากยิ่งขึ้น

3. ปัญหาข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ จากการพิจารณาผู้ศึกษาเห็นควรมีข้อเสนอแนะคือ ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 32 วรรคสาม ความว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้วรรคสอง การพิจารณาถึงการกระทำที่เข้าลักษณะการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมที่ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์จะต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ซึ่งจำต้องพิจารณาถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ประกอบกันด้วย

- (1) วัตถุประสงค์และลักษณะของการใช้งาน
- (2) ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ถูกใช้
- (3) ปริมาณหรือสัดส่วนหรือความเป็นสาระสำคัญของงานเดิมที่นำไปใช้
- (4) ผลกระทบในเชิงพาณิชย์ต่องานเดิมที่ถูกใช้”

เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้อกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีความชัดเจน ประสานสมดุลระหว่างผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของเจ้าลิขสิทธิ์ และผลประโยชน์ของสาธารณชนในการเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตผลทางความคิดใหม่ๆ เพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Campbell v. Acuff-Rose Music, 510 U.S. 569 (1994).

Copyright Act 1976.

Dr. Wariya Lamlert. “Fair use defense for parody under copyright law.” วารสารดุลพินิจ 59, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 181-198.

Folsom v. Marsh, 9. F.Cas. 342 (C.C.D. Mass. 1841).

Gayle v. Home Box Office, 17-CV-5867 (SDNY May 1, 2018).

World Intellectual Property Organization. **About IP** (Online). Available URL: <https://www.wipo.int/about-ip/en/>, 2019 (November, 9).

ข่าวสารแฉวง พ. การเสวนา พ.จุฬาฯ นิติมติ เรื่อง “เสวนากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา : กรณีศึกษา พระพุทธรูปอุดรธานี” (Online). Available URL: <http://www.law.chula.ac.th/news/6544/>, 2563 (เมษายน, 11).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3605/2530.

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

วิภาณันท์ ประสมปลื้ม. "ความสงบเรียบร้อย" : ถึงเวลาหรือยังที่จะปราบมั่วพยศ ? (Online). Available URL: <https://tai.coj.go.th/th/file/get/file/20190507a3d6ef0ea014cc61235025fa5cf6116e105652.pdf>, 2563 (มีนาคม, 5).

สมชาย รัตนเชื้อสกุล. “การแปรรูปสัมปทานในงานอันมีลิขสิทธิ์: ข้อพิจารณาจากคดีก๊อปปี้” วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 8, 1 (มิถุนายน 2559): 148-169.

สุมาลี วงษ์วิจิตร. เอกสารประกอบคำบรรยาย LAW6701 วิชาลิขสิทธิ์ชั้นสูง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.